

การแปรเสียงพยัญชนะของคนสามกลุ่มอายุในภาษาบิซู
Consonant variation among three generations
of speakers of the Bisu language

Received: *March 23, 2020*

Revised: *May 20, 2020*

Accepted: *June 19, 2020*

อภิชาติ ผาแดง

Apichat Phadaeng

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, ประเทศไทย

Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Thailand

api_mahidol@hotmail.com

มยุรี ถาวรพัฒน์

Mayuree Thawornpat

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, ประเทศไทย

Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University, Thailand

mthawornpat@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปรเสียงพยัญชนะของคนสามกลุ่มอายุในภาษาปืซู การศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้รายการหน่วยอรรถจำนวน 500 หน่วยอรรถ สอบถามผู้บอกภาษาจำนวน 15 คน จำแนกออกเป็นกลุ่มอายุที่ 1 (อายุ 55 ปีขึ้นไป) กลุ่มอายุที่ 2 (อายุ 35-45 ปี) และกลุ่มอายุที่ 3 (อายุ 18-25 ปี) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการแปรเสียงเกิดจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้แก่ ธรรมชาติของภาษาหรือการสัมผัสภาษา เสียงพยัญชนะต้นเดียวมีการแปรทั้งหมด 20 หน่วยเสียง ส่วนใหญ่เป็นการแปรที่เกิดจากการทำให้การออกเสียงสวดกขึ้น การแปรที่โดดเด่นที่สุดคือ การกลมกลืนเสียงของพยัญชนะ พบมากที่สุดในผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 3 อีกทั้งยังพบการละเสียงพยัญชนะควบเสียงที่สองในพยางค์หลักและพยางค์รอง การกลายเสียงจากพยัญชนะต้นควบไปเป็นเสียงสระของผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และ 3 รวมถึงการแทรกเสียงพยัญชนะท้ายในคำพยางค์เปิด

คำสำคัญ : การแปรของภาษา, การแปรเสียงพยัญชนะ, ภาษาปืซู

Abstract

This research investigated the phonological variations among three age groups who speak the Bisu language. The study aimed to examine the sound variations and shift that were taking place at the time. The researcher conducted an interview employing a list comprising 500 word items. Fifteen Bisu speakers participated in the interview and were divided into three age groups: age - group 1, aged 55 and over; age - group 2, aged 35-45; and age - group 3, aged 18-25. The data were analyzed qualitatively focusing on the consonant sounds. The results revealed that there were both intra-and extra-linguistic factors influencing the phonological variation, namely the nature of the language, the ease articulation of the consonant sounds, and language contact. There were 20 consonant variations which resulted from simplifying the pronunciation. The characteristics of these variations are worth noting. The assimilation of consonants was the most remarkable in the age-group 3 (18-25). Moreover, the deletion of consonant clusters in the primary and secondary syllables, along with the sound shift from initial consonant clusters to vowel sounds, was evident among age-group 2 and 3. In addition, the insertion of the final consonant in open-syllabled words was distinct in the age-group 3.

Keywords: language variation, consonant variation, Bisu language

1. บทนำ

การแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษาถือเป็นธรรมชาติของทุกๆ ภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษากลุ่มชาติพันธุ์ ประเทศไทยประกอบไปด้วยภาษาทั้งหมด 70 ภาษา โดยมีภาษาไทยมาตรฐานเป็นภาษาราชการ และมีภาษากลุ่มชาติพันธุ์ 14 ภาษาที่กำลังอยู่ในภาวะถดถอยเสี่ยงต่อการสูญเสียชีวิต (Premsrirat, 2006, p.5) เนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาใกล้เคียงที่มีความนิยมในการใช้งานมากกว่า รวมถึงการดำรงชีวิตในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าของสังคม เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีกว่า ทั้งด้านสาธารณสุข โภค เศรษฐกิจ การศึกษา และการสื่อสาร จึงส่งผลให้สภาพสังคมของชุมชนเปลี่ยนไปจนเป็นสาเหตุทำให้ภาษาในกลุ่มนั้น ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะความคิด ทักษะ และความรู้สึกที่มีต่อภาษาของตนนั้นเปลี่ยนไป

ภาษาปืซูเป็นหนึ่งในภาษาชาติพันธุ์ที่อยู่ในภาวะวิกฤต พบใน 3 หมู่บ้านของจังหวัดเชียงราย คือ บ้านดอยชมภู บ้านผาแดง และบ้านปุยคำ ซึ่งภาษาปืซูเป็นภาษาที่จัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต-พม่า (Tibeto – Burman) สาขาย่อยภาษาโลโลไต (Southern Loloish) เป็นภาษาพูดที่ไม่มีระบบการเขียนและตัวอักษรของตนเอง สภาพของชุมชนเปลี่ยนไปจากเดิมและคนในชุมชนมั่นใจในการใช้ภาษาไทยมาตรฐานมากขึ้น รวมทั้งไม่กล้าที่จะพูดหรือใช้ภาษาปืซูกับคนภายนอก จึงทำให้คนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านพูดภาษาปืซูได้น้อยลง โดยนิยมพูดภาษาไทยถิ่นเหนือ (คำเมือง) และภาษาไทยมาตรฐานมากขึ้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเกี่ยวกับการแปรของภาษาปืซูในบ้านดอยชมภู อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย เนื่องจากชาวปืซูที่บ้านดอยชมภูยังคงใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน แต่กลุ่มวัยรุ่นในชุมชนจำเป็นต้องเดินทางเข้าในเมืองเพื่อหางานทำหรือการแต่งงานกับคนกลุ่มอื่น ทำให้ในชุมชนปืซูมีประชากรและการใช้ภาษาที่หลากหลายขึ้น

ดังนั้นการศึกษาสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของภาษาปืซูในกลุ่มคนอายุต่างๆ จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ อีกทั้งยังเป็นการเฝ้าระวังสถานะการตายของภาษาด้วย ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการใช้ภาษากล่าวคือ เริ่มมีการนำคำศัพท์ภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยถิ่นเหนือเข้ามาใช้ปนกับภาษาปืซูมากขึ้น ดังที่ Buranasing (1988) กล่าวว่า ปัจจัยทางสังคม (sociological factors) มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษา คนในสังคมเดียวกันจะมีความแตกต่างกันที่สถานภาพทางสังคม การศึกษา เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียม เพศ อายุ ฯลฯ ความแตกต่างเหล่านี้มีส่วนทำให้คนซึ่งอยู่ในสังคมเดียวกันใช้ภาษาต่างกัน ดังนั้นการศึกษากการแปรเสียงพยัญชนะในคนสามกลุ่มอายุจะทำให้เห็นความหลากหลายในการใช้ภาษาของคนที่มีวัยต่างกัน เพราะช่วงอายุที่ต่างกันสามารถใช้เป็นเครื่องมือบ่งชี้ความเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ โดยภาษาของผู้สูงอายุเปรียบได้กับภาษาของอดีต ภาษาของผู้พูดรุ่นกลางถือได้ว่าเป็นภาษาปัจจุบัน และภาษาของผู้พูดอายุน้อยที่สุดเปรียบได้กับภาษาของอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการแปรเสียงพยัญชนะของคนสามกลุ่มอายุในภาษาปืซู บ้านดอยชมภู ตำบลโป่งแพร่ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

3. แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ระบบเสียงโดยใช้ทฤษฎีหน่วยเสียง (Phonemics) ของ Pike (1947) รวมถึงได้นำแนวคิดเรื่องการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษามาพิจารณาร่วมด้วย

การแปรของภาษา (language variation) หมายถึง การที่รูปในภาษาตั้งแต่ 2 รูปขึ้นไปอาจใช้แทนที่กันได้โดยไม่ทำให้ความหมายแก่นเปลี่ยน รูปแปรในภาษาจะเป็นด้านใดก็ได้ เช่น ด้านการออกเสียง ด้านคำศัพท์ ด้านประโยค (Prasithrathsaint, 2013, pp.18-19) ตัวอย่างการแปรในลักษณะดังกล่าว เช่น การแปรด้านการออกเสียง ผู้พูดภาษาไทยบางคนออกเสียงคำว่า ‘โรงเรียน’ /ro:ŋrian/ เป็น ‘โลงเรียน’ /lo:ŋlian/ ซึ่งเสียง /ร/ และ /ล/ ในคำดังกล่าวต่างก็เป็นรูปแปรของเสียงเดียวกัน ในด้านคำศัพท์ เช่น ในภาษาไทยคำว่า ‘สุนัข’ และ ‘หมา’ ใช้แทนกันได้ หรือในภาษาไทยถิ่นเหนือ คำที่มีความหมายว่า ‘มะละกอ’ บางถิ่นใช้คำว่า ‘บะก้วยเตต’ และบางถิ่นใช้คำว่า ‘บะเตต’ เป็นต้น ในด้านประโยค เช่น ‘ผู้ต้องหาสองคน’ กับ ‘สองผู้ต้องหา’ ทั้งสองประโยคต่างก็มีความหมายเหมือนกัน หรือประโยค ‘หมากัดเขา’ หรือ ‘เขาถูกหมากัด’ (Akharawatthanakun, 2012, p.14) ลักษณะดังกล่าวเกิดจากการแปรที่มีเงื่อนไขทางสังคมเข้ามาเกี่ยวข้อง คือการแปรตามถิ่นที่อยู่ของผู้บอกภาษา ดังที่ Buranasing (1988) กล่าวว่า ปัจจัยทางสังคม (sociological factors) มีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาษา คนในสังคมเดียวกันจะมีความแตกต่างกันที่สถานภาพทางสังคม การศึกษา เชื้อชาติ ขนบธรรมเนียม เพศ อายุ ฯลฯ ความแตกต่างเหล่านี้มีส่วนทำให้คนซึ่งอยู่ในสังคมเดียวกันใช้ภาษาต่างกัน

ทั้งนี้แนวคิดที่น่าสนใจและมีประโยชน์ต่อการศึกษาการแปรและการเปลี่ยนแปลงของภาษา คือ แนวคิดของนักภาษาศาสตร์สังคมและแนวคิดของนักภาษาศาสตร์กลุ่มโครงสร้าง สามารถกล่าวสรุปได้ดังนี้

นักภาษาศาสตร์กลุ่มโครงสร้าง (structuralist) ได้เสนอแนวคิดว่าการเปลี่ยนแปลงของเสียงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีระบบ โดยเน้นที่หน่วยเสียงและระบบเสียงว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในระดับสัทศาสตร์หรือระดับสัทวิทยา สามารถสรุปลักษณะสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางภาษาได้ดังต่อไปนี้

- 1) การเปลี่ยนแปลงเพื่อความสมมาตรในภาษา (symmetry)
- 2) การเปลี่ยนแปลงเพื่อความประหยัด (economy)
- 3) การเปลี่ยนแปลงเพื่อความสะดวกในการออกเสียง (ease articulation) หรือการทำให้ง่ายขึ้น (simplification)

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ นักภาษาศาสตร์สังคมเรียกว่า “ปัจจัยภายใน” (internal factor) และได้เสนอเพิ่มเติมว่า “ปัจจัยภายนอก” (external factor) ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษา คือ การสัมผัสภาษา (language contact) เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นในตัวผู้มีภาวะสองภาษา (bilingual) หรือเป็นผู้ที่มีความสามารถพูดภาษาได้ 2 ภาษาหรือผู้มีภาวะหลายภาษา (multilingual) ซึ่งเป็นผู้ที่สามารถพูดได้มากกว่า 2 ภาษา ทำให้มีโอกาสที่จะเกิดการแทรกแซงของภาษา (linguistic interference) ขึ้น ซึ่งกลไกของการสัมผัสภาษาประกอบไปด้วย

- 1) การสลับภาษา (code-switching/language switching) และการปนภาษา (code-mixing/language mixing) เกิดขึ้นในสถานการณ์ที่ผู้ที่มีภาวะสองภาษาหรือหลายภาษาต้องการหรือรู้สึกต้องการที่จะเน้นในสิ่งที่พูด เช่น คนไทยที่มีความรู้ภาษาอังกฤษ พูดภาษาไทยปนกับภาษาอังกฤษ หรือคนไทย

ที่มีภาษาแม่เป็นภาษาไทยถิ่น ใช้ภาษาถิ่นของตนปนกับภาษาไทยกลาง เมื่อคู่สนทนาเป็นผู้มีความคุ้นเคยกัน (Akharawatthanakun, 2012, p.69)

2) การแทรกแซงภาษา (linguistic interference) เป็นกลไกทางภาษาที่ผู้พูดภาษานำลักษณะของภาษาหนึ่งไปใช้ในการพูดอีกภาษาหนึ่ง ทำให้เกิดการมีอิทธิพลต่อกันระหว่างภาษาที่อยู่ในสถานการณ์ที่มีการสัมผัสภาษา ส่วนใหญ่มักจะเป็นการนำลักษณะของภาษาแม่ไปใช้ในภาษาที่สองหรือภาษาอื่นที่ผู้พูดเรียนรู้ภายหลัง ซึ่งเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ เช่น การแทรกแซงทางเสียง (phonic interference) หรือการแทรกแซงทางคำศัพท์ (lexical interference) ซึ่งสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของภาษาได้

3) การยืม (borrowing) คือการที่ผู้พูดนำลักษณะจากภาษาอื่น ๆ หรือภาษาที่สองเข้ามาใช้ในภาษาแม่ และอาจมีอิทธิพลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของลักษณะบางประการในภาษาแม่ การยืมในระดับคำเป็นการยืมที่เกิดขึ้นได้ง่ายที่สุด โดยเฉพาะการยืมที่ทำให้เกิดหน่วยเสียงใหม่ขึ้นในภาษา เช่น ผู้พูดภาษาไทยบางคนออกเสียง ‘ฟุตบอล’ เป็น ‘ฟุต-บอน’ [fut⁴⁵bo:n³³] หรือออกเสียงคำว่า ‘อีเมล’ เป็น ‘อี-เมว’ [ʔi:³³ me:w³³] (Akharawatthanakun, 2012, p.69)

4) การสร้างคำใหม่ (individual creation) เป็นการที่ผู้พูดที่มีภาวะสองภาษามีการนำคำจากภาษาหนึ่งมารวมกับคำในอีกภาษาหนึ่งจึงเกิดเป็นคำใหม่ในภาษา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการแปรเสียงของคนสามกลุ่มอายุในภาษาปืซู ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

4.1 การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ผู้วิจัยต้องการผู้บอกภาษาที่เป็นตัวแทนชาวปืซู ดังนั้นผู้บอกภาษาต้องเป็นคนปืซู สามารถพูดภาษาปืซูได้ เกิดและเติบโตในชุมชนปืซู จังหวัดเชียงราย โดยผู้วิจัยได้กำหนดระดับอายุและจำแนกผู้บอกภาษาออกเป็น 3 กลุ่มอายุ คือ กลุ่มอายุที่ 1 (อายุ 55 ปี ขึ้นไป) เป็นตัวแทนผู้บอกภาษากลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอายุที่ 2 (อายุ 35 - 45 ปี) เป็นตัวแทนผู้บอกภาษากลุ่มวัยกลางคน และกลุ่มอายุที่ 3 (อายุ 18 - 25 ปี) เป็นตัวแทนผู้บอกภาษากลุ่มวัยรุ่น กลุ่มอายุละ 5 คน รวมจำนวนทั้งหมด 15 คน

4.2 การคัดเลือกรายการหน่วยอรรถ

ผู้วิจัยได้คัดเลือกรายการหน่วยอรรถทั้งหมด 500 หน่วยอรรถ จำแนกตามกลุ่มคำศัพท์ออกเป็น 13 หมวดหมู่ โดยต้องเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นคำศัพท์ที่มีรูปคำศัพท์แตกต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ และไทยถิ่นเหนือ และต้องมีคู่เทียบเสียงครอบคลุมเสียงพยัญชนะเพื่อการตรวจสอบระบบเสียง ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกรายการหน่วยอรรถมาจากพจนานุกรมภาษาปืซูฉบับร่างของคณะกรรมการชุมชนปืซู (Bisu, 2002) และจากวิทยานิพนธ์ของ Vacharee Nuamkaew (1987)

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บอกภาษา 2) รายการหน่วยอรรถสำหรับเก็บข้อมูล

4.4 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาวันละ 4 คน คนละประมาณ 2 - 3 ชั่วโมง โดยใช้แบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นและบัญชีรายการหน่วยอรรถประกอบการสัมภาษณ์ที่จัดเตรียมไว้ สัมภาษณ์ทีละคำ โดยใช้รูปภาพหรือของจริงประกอบ หากคำใดไม่สามารถแสดงด้วยรูปภาพ ผู้วิจัยจะแสดงท่าทางหรือยกตัวอย่างคำนั้นในบริบท ขณะสัมภาษณ์จะถ่ายทอดเสียงที่ได้ยินด้วยสัทอักษรสากลและบันทึกเสียงไปพร้อม ๆ กัน เพื่อใช้สำหรับตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การแปรเสียงพยัญชนะของคนสามกลุ่มอายุในภาษาปืซู ผู้วิจัยวิเคราะห์ระบบเสียงโดยใช้ทฤษฎีหน่วยเสียง ซึ่งได้กำหนดไว้ใน “เกณฑ์ในการพิจารณาคำศัพท์” ซึ่งจะเปรียบเทียบเสียงพยัญชนะที่ใช้ในภาษาปืซู โดยใช้รายการหน่วยอรรถที่ทั้งสามกลุ่มอายุใช้คำเดียวกัน แต่มีการใช้รูปแปรร่วมด้วย และใช้วิธีการเปรียบเทียบกับผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 ซึ่งเป็นตัวแทนของภาษาปืซูดั้งเดิม ผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการวิเคราะห์ตามการศึกษาของ Jaisai (2003) ดังต่อไปนี้

4.5.1 การพิจารณาให้เป็นคำศัพท์เดียวกัน

4.5.1.1 คำศัพท์ที่มีสัทลักษณะแตกต่างกันเพียงอย่างเดียว (phonological variation in one feature) คำที่ถือว่าเป็นคำศัพท์เดียวกัน คือคำศัพท์ 2 คำที่ใช้แทนความหมายเดียวกัน แต่อาจมีความแตกต่างในรูปคำที่เกิดจากการแปรเสียง ถือว่าเป็นรูปแปรของคำศัพท์เดียวกัน เช่น ความแตกต่างในรูปคำที่เกิดจากการแปรเสียง ถือว่าเป็นรูปแปรของคำศัพท์เดียวกัน เช่น ความแตกต่างกันในเรื่องตำแหน่งในการออกเสียง (point of articulation) หรือลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้อาจจะแตกต่างกันในเรื่องลักษณะการทำงานของเส้นเสียง ซึ่งได้แก่ การพ่นลม (aspiration) หรือความก้องของเสียง (voicing) ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) คำศัพท์ที่มีเสียงแตกต่างกันที่พยัญชนะต้น ซึ่งสามารถอธิบายได้ทางสัทศาสตร์ เช่น

	คำศัพท์เดิม ²	รูปแปร	ความหมาย
/ʃ-/ ~ /s-/	/ʃèn/	/sén/	‘เหา’
/m-/ ~ /m-/	/mòŋ/	/mɔŋ/	‘เห็ด’

2) คำศัพท์ที่มีเสียงแตกต่างกันที่พยัญชนะท้าย เช่น

	คำศัพท์เดิม	รูปแปร	ความหมาย
/ŋ/ ~ /n/	/hòŋ/	/hɔŋ/	‘กระแต’
/ɔ/ ~ /n/	/tò/	/tòn/	‘คลาน’

3) คำศัพท์ที่มีเสียงแตกต่างกันที่สระ เช่น

	คำศัพท์เดิม	รูปแปร	ความหมาย
/ɛ/ ~ /i/	/p ^h ɛlòŋ/	/p ^h ilòŋ/	‘ย่าม’
/ɔ/ ~ /i/	/mɔŋmòŋ/	/mɪŋmòŋ/	‘มะม่วง’

4.5.1.2 คำศัพท์ที่มีสัทลักษณะแตกต่างกันมากกว่าหนึ่งลักษณะ (phonological variation in more than one feature) เช่น

	คำศัพท์เดิม	รูปแปร	ความหมาย
สระกับพยัญชนะต้น	/tuɪts ^h ɛ/	/t ^h its ^h ɛ/	‘สิบ (จำนวน)’
พยัญชนะต้นกับพยัญชนะท้าย	/tɕ ^h a/	/saŋ/	‘หา’

4.5.1.3 คำศัพท์ที่มีความแตกต่างด้านพยางค์ หากความแตกต่างนั้นสามารถอธิบายได้ด้วยเกณฑ์ทางหน่วยคำว่าเป็นการละพยางค์ การเพิ่มพยางค์หรือการเปลี่ยนพยางค์ ผู้วิจัยถือว่าเป็นรูปแปรของคำศัพท์เดียวกัน เช่น

	คำศัพท์เดิม	รูปแปร	ความหมาย
การละพยางค์	/ŋɛt ^h ɔ/	/ŋɛ/	‘ปลิง’
การเพิ่มพยางค์	/k ^h àjàŋ/	/k ^h àjaŋk ^h ajwuk/	‘กิ้งก่า’

4.5.2 การพิจารณาให้เป็นคนละคำศัพท์

คำศัพท์ที่ถือว่าเป็นคนละคำศัพท์กัน ในงานวิจัยครั้งนี้คือเมื่อคำศัพท์เหล่านั้นใช้แทนความหมายเดียวกันหรือคนละความหมาย แต่ในกรณีที่ใช้แทนความหมายเดียวกัน อาจเป็นคำยืมที่นำมาจากภาษาอื่นและนำมาใช้ร่วมกันกับคำศัพท์เดิมในภาษาปืซู หรือคำเหล่านั้นมีลักษณะที่นอกเหนือไปจากเกณฑ์การพิจารณาให้เป็นคำศัพท์เดียวกัน ให้ถือว่าเป็นคนละคำศัพท์กัน ตัวอย่างเช่น คำศัพท์ที่เป็นคำยืมจากภาษาถิ่นอื่น ใช้แทนความหมายเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นคำศัพท์พยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ ถือเป็นคนละคำศัพท์ เช่น

คำศัพท์เดิม	รูปแปร (คำยืม)	ความหมาย
/kùmelàŋ/	/mɛŋmum/	‘แมงมุม’
/k ^h alàpɔ/	/mak ^h ɛŋkà/	‘มะแว้ง’

5. การแปรเสียงพยัญชนะของคนสามกลุ่มอายุในภาษาปืซู

เสียงพยัญชนะในภาษาปืซูประกอบไปด้วยพยัญชนะต้นเดี่ยว 31 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/ /b/ /t/ /d/ /c/ /k/ /g/ /ʔ/ /m/ /n/ /ŋ/ /s/ /ʃ/ /h/ /w/ /j/ /l/ /ts/ /ph/ /th/ /ch/ /kh/ /tɕ/ /tɕ^h/ /l̥/ /j̥/ /f/ พยัญชนะต้นควบ 16 หน่วยเสียง ได้แก่ /pl/ /p^hl/ /bl/ /k^hl/ /mj/ /m̥j/ /mj̥/ /pj/ /kw/ /kj/ /p^hj/ /k^hw/ /k^hj/ /bj/ /ʃj/ และพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /-p/ /-t/ /-k/ /-ʔ/ /-m/ /-n/ /-ŋ/ /-w/ /-j/ พบลักษณะการแปรดังนี้

5.1 พยัญชนะต้นเดี่ยว (single initial consonant)

การแปรเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวพบทั้งในพยางค์แรกและพยางค์ที่สอง แต่พบการแปรในพยางค์แรกมากกว่าพยางค์ที่สอง การแปรส่วนใหญ่คือการแปรจากตำแหน่งที่เกิดของพยัญชนะหนึ่งไปอีกตำแหน่งหนึ่ง พบมากที่สุดขึ้นในกลุ่มอายุที่ 2 และ 3 อีกทั้งยังพบการแปรที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างในเรื่องสัทลักษณะ

ของเสียง เช่น การแปรที่เกิดจากความแตกต่างของตำแหน่งเกิดเสียงที่ต่างกัน รวมถึงลักษณะการทำงานของเส้นเสียงและลักษณะของการออกเสียง สามารถจำแนกตามหน่วยเสียงพยัญชนะ ดังต่อไปนี้

1) พยัญชนะ /p-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการพ่นลม คือ การแปรเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ริมฝีปาก กับเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่ริมฝีปาก มีรูปแบบ 2 รูป ได้แก่ [p-] และ [p^h-] พบในกลุ่มอายุที่ 2 และ 3 ดังตัวอย่างในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบของหน่วยเสียง /p-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแบบหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[p-] ~ [p ^h -]	หัวเข้า	pàtù	pàtù p ^h atù	p ^h òŋtù
	สีขาว	ʔaŋpòn	ʔaŋpòn ʔaŋp ^h òn	ʔaŋpòn ʔaŋp ^h òn

จากตารางที่ 1 พบว่า คำส่วนใหญ่มีการแปรในบางกลุ่มอายุเท่านั้น โดยเฉพาะในกลุ่มวัยสูงอายุ ส่วนใหญ่ยังคงรักษาเสียงเดิม [p-] ไว้อยู่ เช่น [pàtù] ‘หัวเข้า’ [ʔaŋpòn] ‘สีขาว’ ซึ่งการแปรพบที่เกิดขึ้นในกลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 คือพบว่าคำบางคำเสียง [p-] จะเปลี่ยนไปเป็นเสียง [p^h-] ในลักษณะแปรอิสระ

2) พยัญชนะ /p^h-/ เกิดขึ้นในลักษณะเช่นเดียวกับหน่วยเสียง /p-/ กล่าวคือ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการพ่นลม คือ การแปรเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง มีลม เกิดที่ริมฝีปาก กับเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ริมฝีปาก มีรูปแบบ 2 รูป ได้แก่ [p^h-] และ [p-] ดังตัวอย่างในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รูปแบบของหน่วยเสียง /p^h-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแบบหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[p ^h -] ~ [p-]	ทิศใต้	tòŋp ^h i	tòŋpì	tòŋpì

จากตารางที่ 2 จะสังเกตเห็นว่าในคำว่า /tòŋp^hi/ ‘ทิศใต้’ ทั้งสามกลุ่มอายุยังคงรูปเดิมของภาษา แต่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และ 3 ใช้รูปแบบของเสียงแทนเสียงเดิมของภาษา คือ [tòŋpì]

3) พยัญชนะ /g-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะของเสียงก้อง คือ การแปรเสียงพยัญชนะระเบิด ก้อง ไม่มีลม เกิดที่เพดานอ่อน กับเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่เพดานอ่อน มีรูปแบบ 2 รูป ได้แก่ [g-] และ [k-]

Vacharee Nuamkaew (1987) และ Kitjapol Udomkool (2006) ได้ศึกษาระบบเสียงของภาษาปืชูพบว่า หน่วยเสียงดั้งเดิมของภาษาปืชูคือเสียง /g-/ ปัจจุบันพบว่าทั้งสามกลุ่มอายุยังรักษาเสียงเดิมของภาษาไว้ โดยเฉพาะในกลุ่มอายุที่ 1 ที่ไม่ใช้รูปแบบอื่นร่วมด้วย ในขณะที่กลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 มีการใช้รูปแบบ [k-] ร่วมด้วย ดังตัวอย่างในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 รูปแปรของหน่วยเสียง /g-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[g-] ~ [k-]	ฉั้น (บุรุษที่ 1)	ga	ga ka	ga ka
	เราสองคน	gáj káj	gáj káj	gáj káj

4) พยัญชนะ /b-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการออกเสียงที่มีฐานกรณ์เดียวกัน คือ การแปรเสียงพยัญชนะระเบิด ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ริมฝีปาก กับ พยัญชนะนาสิก ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ริมฝีปาก มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [b-] และ [m-] ดังตัวอย่างในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 รูปแปรของหน่วยเสียง /b-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[b-] ~ [m-]	ไฟ, ฟีน	bit ^h ò	mit ^h ò	bit ^h ò mit ^h ò
	ควัน	bik ^h aw mik ^h aw mek ^h aw	bik ^h aw mik ^h aw	bik ^h aw mik ^h aw

จากงานวิจัยของ Vacharee Nuamkaew (1987) พบว่า คำว่า /bit^hò/ ‘ไฟ, ฟีน’ และ /bik^haw/ ‘ควัน’ หน่วยเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิมคือหน่วยเสียง /b-/ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของผู้วิจัยที่พบว่า ทั้งสามกลุ่มอายุยังรักษาเสียงเดิมของภาษาไว้ โดยเฉพาะในกลุ่มอายุที่ 1 มีเพียงคำว่า /bik^haw/ ‘ควัน’ ที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 มีการใช้รูปแปร [mik^haw] และ [mek^haw] ร่วมด้วย และพบว่ารูปแปรดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างชัดเจนในกลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ในลักษณะที่คาดการณ์ได้ (predictable change) กล่าวคือ เสียง /b-/ จะแปรเป็นเสียง [m-] เมื่ออยู่หน้าสระ [i]

5) พยัญชนะ /m-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการออกเสียงที่มีฐานกรณ์เดียวกัน คือ การแปรเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ริมฝีปาก กับพยัญชนะระเบิด ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ริมฝีปาก มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [m-] และ [b-] ดังตัวอย่างในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 รูปแปรของหน่วยเสียง /m-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[m-] ~ [b-]	ฆ้องเล็ก	majon	majon bajon	majon bajon mujon
	จี้ตา	mek ^h an	mek ^h an mik ^h an	mek ^h an mik ^h an bik ^h an
	หนอง	maplin	maplin baplin	maplin baplin

ผู้วิจัยยังพบว่าคำส่วนใหญ่ไม่พบการแปรเกิดขึ้น ยกเว้น 3 คำข้างต้น ที่มีการแปรอิสระระหว่าง [m-] กับ [b-] กล่าวคือ รูปแปร [m-] กับ [b-] สามารถปรากฏในตำแหน่งเดียวกันได้ โดยไม่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของความหมาย ซึ่งเกิดในเฉพาะกลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3

6) พยัญชนะ /h-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการออกเสียงของเสียงที่มีตำแหน่ง เกิดเดียวกัน คือ การแปรเสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่มีลม เกิดที่เส้นเสียง กับพยัญชนะระเบิด ไม่มีลม เกิดที่ เส้นเสียง มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [h-] และ [ʔ-]

ผู้วิจัยพบว่า การแปรของหน่วยเสียงพยัญชนะ /h-/ ในภาษาปืซู เกิดการแปรในลักษณะที่คาดการณ์ได้ คือ หน่วยเสียง /h-/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงดั้งเดิม (Vacharee Nuamkaew, 1987) ในคำหนึ่งพยางค์จะไม่พบการ แปรเกิดขึ้น จะพบเฉพาะในคำที่มีสองพยางค์และเกิดขึ้นที่พยางค์หน้า เนื่องจากเป็นพยางค์ที่ไม่เน้น พบว่า เกิดขึ้นในผู้บอกภาษาทั้งสามกลุ่มอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มอายุที่ 2 และ 3 ซึ่งผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 และ 3 ทุกคน จะใช้รูปแปรของคำศัพท์ร่วมกับรูปศัพท์ดั้งเดิมในทุกคำ ดังตัวอย่างในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 รูปแปรของหน่วยเสียง /h-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[h-] ~ [ʔ-]	นก	hàjà	hàjà ʔàja ʔuja	hàjà ʔàja
	หนู	hòtàm	hòtàm ʔatam ʔotam	hòtàm ʔatam
	หน่อไม้	hàmít ʔamít	hàmít ʔamít	hàmít ʔamít

จากการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าหน่วยเสียง /h-/ ซึ่งเป็นหน่วยเสียงดั้งเดิมในคำสอง พยางค์มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปเป็นเสียง [ʔ-] เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพบว่ากลุ่มผู้บอกภาษาในงานวิจัยของ Vacharee Nuamkaew (1987) ใช้หน่วยเสียง /h-/ เพียงหน่วยเสียงเดียวในชุดคำศัพท์ดังกล่าว แต่ปัจจุบัน พบว่า กลุ่มผู้บอกภาษากลุ่มที่ 1 มีการใช้รูปแปร [ʔ-] ร่วมด้วย ยกเว้นเพียง 2 คำ คือ /hàjà/ ‘นก’ และ /hòtàm/ ‘หนู’ ที่ยังคงใช้รูปศัพท์เดิมของภาษาปืซู

7) พยัญชนะ /t-/ มีรูปแปร 3 รูป ได้แก่ [t-], [l-] และ [tʰ-] แต่ละรูปแปรเกิดจากสัทลักษณะที่แตกต่าง กัน ดังนี้

รูปแปร [l-] เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการออกเสียงของเสียงที่มีตำแหน่งเกิด เดียวกัน คือ การแปรเสียงพยัญชนะระเบิด ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก กับเสียงพยัญชนะข้างลิ้น ก้อง ไม่มี ลม เกิดที่ปุ่มเหงือก ในคำส่วนใหญ่ไม่พบการแปรเกิดขึ้น ยกเว้น 1 คำคือคำว่า /taŋkʰàŋ/ ‘หลัง (อวัยวะ)’ ซึ่งเกิดขึ้นในผู้บอกภาษาทั้งสามกลุ่มอายุ

รูปแปร [t^h-] เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการพ่นลม ในคำส่วนใหญ่ไม่พบการแปรเกิดขึ้น ยกเว้น 2 คำ คือ คำว่า /tuʔs^hɛ/ ที่เกิดการแปรในกลุ่มอายุที่ 2 และคำว่า /tò/ มีการแปรในกลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ดังตัวอย่างในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 รูปแปรของหน่วยเสียง /t-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[t-] ~ [l-]	หลัง (อวัยวะ)	taŋk ^h aŋ laŋk ^h aŋ	taŋk ^h aŋ laŋk ^h aŋ	taŋk ^h aŋ laŋk ^h aŋ
[t-] ~ [t ^h -]	ลิบ (จำนวน)	tuʔs ^h ɛ	tuʔs ^h ɛ	t ^h its ^h ɛ t ^h tuʔs ^h ɛ
	สับ	tò	t ^h ò	t ^h ò

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า หน่วยเสียง /l-/ และหน่วยเสียง /t^h-/ เป็นหน่วยเสียงที่เกิดการแปรเพียงบางคำ ในสัดส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับหน่วยเสียงอื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้พูดทั้งสามกลุ่มอายุยังคงใช้ภาษาที่เป็นรูปภาษาเดิม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีผลกระทบต่อระบบเสียงของภาษาปืซู เนื่องจากหน่วยเสียงทั้งสองหน่วยเสียงคือหน่วยเสียงย่อยของกันและกัน

8) พยัญชนะ /n-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการออกเสียงของเสียงที่มีตำแหน่งเกิดเดียวกัน คือ การแปรเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก กับเสียงพยัญชนะข้างลิ้น ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [n-] และ [l-]

หน่วยเสียง /n-/ เป็นหน่วยเสียงสำคัญของภาษาปืซูที่แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ ถึงแม้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยังไม่สิ้นสุด ก็สามารถคาดการณ์อนาคตของเสียงได้ เนื่องจาก หน่วยเสียง /n-/ เกิดการแปรเสียงในสภาพแวดล้อมที่คาดการณ์ได้ กล่าวคือ หน่วยเสียง /n-/ จะเปลี่ยนไปเป็นเสียง[l-] ในสภาพแวดล้อมที่ตามด้วยหน่วยเสียงสระ /u/ และ /u/ ดังตัวอย่างในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 รูปแปรของหน่วยเสียง /n-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[n-] ~ [l-]	ถั่วฝักยาว	nùkôŋ	nùkôŋ lùkôŋ	lùkôŋ làkôŋ
	เถาว์ลย์	nuŋk ^h ôŋ	nuŋk ^h ôŋ loŋk ^h ôŋ	nuŋk ^h ôŋ luŋk ^h ôŋ

จากตัวอย่างในตาราง 8 พบว่าการแปรที่เกิดขึ้นเกิดเฉพาะในกลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 โดยผู้บอกภาษาทั้งสองกลุ่มอายุมีการเลือกใช้รูปศัพท์เดิมร่วมกับรูปศัพท์ใหม่ แตกต่างจากผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ที่ยังคงใช้รูปศัพท์เดิมในทุกคำ

9) พยัญชนะ /l-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการออกเสียงของเสียงที่มีตำแหน่งเกิดเดียวกัน คือ การแปรเสียงพยัญชนะข้างลิ้น ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก เสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง เกิดที่

ปุ่มเหงือก กับเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [l-] และ [n-] พบเพียง 1 คำ คือคำว่า /lāsun/ ‘หู’ โดย ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ที่ยังคงใช้รูปศัพท์เดิม แต่กลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ใช้รูปแปร [nasun] รวมด้วย ดังตัวอย่างในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 รูปแปรของหน่วยเสียง /l-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[l-] ~ [n-]	หู	lāsun	lāsun nasun	lāsun nasun

10) พยัญชนะ /ŋ-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการออกเสียงของเสียงที่มีตำแหน่งเกิดเดียวกัน คือ การแปรเสียงพยัญชนะนาสิก ก้อง เกิดที่เพดานแข็ง กับพยัญชนะกึ่งสระ ก้อง เกิดที่เพดานแข็ง มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [ŋ-] และ [j-]

ผู้วิจัยพบการแปรหน่วยเสียง /ŋ-/ มีเพียงคำเดียว คือ คำว่า /ŋampàj/ ‘ตักแตน’ ซึ่งผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษาและใช้เสียงเดิมของภาษา คือ เสียง /ŋ-/ ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ใช้รูปแปร [j-] พร้อมทั้งมีการเพิ่มพยางค์ในคำหลักโดยไม่ทำให้ความหมายเดิมของคำเปลี่ยนไป ดังตัวอย่างในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 รูปแปรของหน่วยเสียง /ŋ-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[ŋ-] ~ [j-]	ตักแตน	ŋampàj	jampaj jampàj jampɔŋ	jampaj jampàj jampɔŋ

11) พยัญชนะ /ʃ-/ มีรูปแปร 4 รูป ได้แก่ [ʃ-], [s-], [t-] และ [tɕʰ-] ซึ่งแต่ละรูปแปรเกิดจากสัทลักษณะที่ต่างกัน ดังนี้

รูปแปร [ʃ-] เป็นหน่วยเสียงเดิมของภาษาปืซู Vacharee Nuamkaew (1987) พบว่าผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ที่ยังคงใช้เสียงเดิมของภาษา พบเพียงคำเดียวที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ใช้รูปแปร [t-] รวม คือคำว่า [tamkʰuŋ] ‘ผม’ ซึ่งพบในผู้บอกภาษาคนที่ 2 และ 3 เท่านั้น

รูปแปร [s-] เป็นรูปแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันของตำแหน่งเกิดเสียงที่มีตำแหน่งใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยพบว่ารูปแปร [s-] เกิดการแปรเฉพาะในกลุ่มอายุที่ 2 และ 3 โดยผู้บอกภาษาทั้งสองกลุ่มอายุเลือกใช้รูปแปรเสียง [s-] แทนเสียง /ʃ-/ ในทุกคำ มีเพียง 2 คำที่มีการเลือกใช้รูปศัพท์เดิมร่วมกับรูปศัพท์ใหม่ด้วย นั่นคือคำว่า /ʃèn/ ‘เหา’ และ /ʔùʃen/ ‘ตะขาบ’

รูปแปร [tɕʰ-] เป็นรูปแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันของตำแหน่งเกิดเสียงที่มีตำแหน่งใกล้เคียงกันและลักษณะการพ่นลม การแปรจะเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มอายุที่ 2 และ 3 ซึ่งมีรูปแปร 2 รูป คือ [s-] และ [tɕʰ-] จะเกิดขึ้นในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และ 3 จะเลือกใช้รูปแปรใดรูปแปรหนึ่งหรือทั้งสองรูปแปรแทนหน่วยเสียงเดิม เช่น คำว่า /ʃamkʰuŋ/ ‘ผม’ ดังตัวอย่างในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 รูปแปรของหน่วยเสียง /ɟ-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[ɟ-] ~ [s-] ~ [t-] ~ [tɕ ^h -]	เหา	ɟèn	ɟèn sèn	ɟèn sèn
	ผม	ɟàm ^h uŋ tamk ^h uŋ	tamk ^h uŋ tɕ ^h amk ^h uŋ samk ^h uŋ	tɕ ^h amk ^h uŋ samk ^h uŋ
	ตะขาบ	ʔùɟen	ʔùɟen ʔùsen	ʔùɟen ʔùsen

12) พยัญชนะ /tɕ^h-/ มีรูปแปร 3 รูป ได้แก่ [tɕ^h-], [s-] และ [tɕ-] ซึ่งแต่ละรูปแปรเกิดจากสัทลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

รูปแปร [tɕ^h-] บางคำไม่มีการแปรเสียงในทุกกลุ่มอายุ ในขณะที่บางคำมีการแปรในบางกลุ่มอายุเท่านั้น โดยเฉพาะในกลุ่มอายุที่ 1 ส่วนใหญ่ยังคงรักษาเสียงเดิมไว้

รูปแปร [s-] การแปรของหน่วยเสียง /tɕ^h-/ ในคำส่วนใหญ่ไม่พบว่ามีการแปร [s-] พบเพียงคำเดียวคือ คำว่า /tɕ^ha/ ‘หา’ โดยผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 ออกเสียงเป็น [tɕ^haŋ] ซึ่งเป็นคำศัพท์เดียวกันกับคำศัพท์เดิม และออกเสียง [sa], [saŋ] ซึ่งเป็นรูปศัพท์ใหม่ ในขณะที่กลุ่มอายุที่ 3 ออกเสียงเป็น [sa], [saŋ] โดยใช้เป็นรูปศัพท์ใหม่แทนศัพท์เดิมของภาษาปืซู

รูปแปร [tɕ-] เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะการพ่นลม จะเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มอายุที่ 2 และ 3 พบมากที่สุดกับผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 3 ดังตัวอย่างในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 รูปแปรของหน่วยเสียง /tɕ^h-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[tɕ ^h -] ~ [s-] ~ [tɕ-]	ถ้าง	tɕ ^h in	tei tein	tei tein
	หา	tɕ ^h a	tɕ ^h aŋ sa saŋ	sa saŋ
	ดูด	tɕ ^h ók tɕ ^h úp	tɕ ^h ók tɕ ^h úp	tɕ ^h ók tɕ ^h úp

13) พยัญชนะ /ts-/ เป็นรูปแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันของตำแหน่งเกิดเสียงที่ใกล้เคียงกัน คือ การแปรเสียงพยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก กับพยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง ไม่มีลม เกิดที่เพดานแข็ง มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [ts-] และ [tɕ-]

ผู้วิจัยพบว่า ในคำบางคำผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 เลือกใช้รูปศัพท์เดิมร่วมกับรูปศัพท์ใหม่ เช่น คำว่า /tsàw/ ‘สระ (ผม)’ โดยพบว่ามีการออกเสียงทั้ง /tsàw/ และ /tɕàw/ ทั้งนี้คำส่วนใหญ่ที่เกิดรูปแปร [tɕ-] เกิดขึ้นทั้งในพยางค์แรกและพยางค์ที่สอง ดังตัวอย่างในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 รูปแปรของหน่วยเสียง /ts-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[ts-] ~ [tɕ-]	กิน	tʰsa	tea	tea
	สระ (ผม)	tsàw	tsàw teàw	tsàw teàw
	ข้าวสวย	hàntsə̀ŋ	hantɕə̀ŋ	hantɕə̀ŋ

14) พยัญชนะ /tʰ-/ มีรูปแปร 3 รูป ได้แก่ [tʰ-], [tɕ-] และ [s-] แต่ละรูปแปรเกิดจากสัทลักษณะที่แตกต่างกัน ดังนี้

รูปแปร [tʰ-] เป็นหน่วยเสียงเดิมของภาษาปืซู Vacharee Nuamkaew (1987) พบว่าผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษาเสียงเดิมของภาษา ในขณะที่กลุ่มอายุที่ 2 เลือกใช้รูปศัพท์เดิมร่วมกับรูปศัพท์ใหม่ เช่น tʰitʰ ผู้บอกภาษากลุ่มที่ 2 ออกเสียงทั้ง [tʰitʰ] และ [tɕitʰ]

รูปแปร [tɕ-] เป็นรูปแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันของตำแหน่งเกิดเสียงที่ใกล้เคียงกัน คือ การแปรเสียงพยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง มีลม เกิดที่ปุ่มเหงือก กับ พยัญชนะกึ่งเสียดแทรก ไม่ก้อง มีลม เกิดที่เพดานแข็ง พบว่าเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 โดยทั้งสองกลุ่มอายุเลือกใช้รูปศัพท์ที่ใกล้เคียงกัน โดยจะเลือกใช้รูปแปรใดรูปแปรหนึ่งหรือทั้งสองรูปแปรร่วมกับรูปศัพท์เดิม หรือใช้รูปแปรศัพท์ใหม่แทนรูปศัพท์เดิม เช่น ในคำว่า /tʰawba/ ‘ใช้หวัด’ และ /tʰaw/ ‘โอ จาม’

รูปแปร [s-] ผู้วิจัยพบเพียงคำเดียว คือคำว่า /tʰatʰə/ ‘ลาบ’ โดยผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 ใช้ร่วมกับศัพท์เดิม แต่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 3 ใช้แต่รูปศัพท์ใหม่ ดังตัวอย่างในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 รูปแปรของหน่วยเสียง /tʰ-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[tʰ-] ~ [tɕ-] ~ [s-]	ปอก	tʰit	tʰit tɕit	tʰit tɕit
	กัด	tʰɛ	tɕɛ	tɕɛ
	ลาบ	tʰatʰə	tʰatʰə sətʰə	sətʰə

15) พยัญชนะ /m-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะของเสียงก้อง (voicing) คือ การแปรเสียงพยัญชนะนาสิก ไม่ก้อง เกิดที่ริมฝีปาก กับพยัญชนะนาสิก ก้อง เกิดที่ริมฝีปาก มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [m̥-] และ [m-]

ผู้วิจัยพบว่า การแปรที่เกิดขึ้นของเสียง /m̥-/ เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าภาษาปืซูกำลังเกิดการเปลี่ยนแปลง ถึงแม้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยังไม่สิ้นสุด แต่ก็สามารถคาดการณ์อนาคตของเสียงได้โดยการสังเกตจากช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง กล่าวคือ การสังเกตการแปรในปัจจุบันของคนที่มีอายุแตกต่างกัน โดย

เปรียบเทียบภาษาของผู้ที่มีอายุมากเป็นภาษาที่กำลังจะเป็นอดีต ภาษาของผู้พูดรุ่นอายุกลางคนเป็นภาษาในปัจจุบัน และภาษาของผู้พูดที่มีอายุน้อยเปรียบกับภาษาในอนาคต

ทั้งนี้เนื่องจาก หน่วยเสียง /m-/ เป็นหน่วยเสียงดั้งเดิมของภาษาบิซูและเป็นหน่วยเสียงสำคัญที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงใช้มาจนถึงทุกวันนี้และเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเด่นชัดเมื่อผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ไม่มีการใช้เสียง /m-/ ในทุกคำ โดยเลือกใช้รูปแปร [m-] แทนเสียงเดิม ดังตัวอย่างในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 รูปแปรของหน่วยเสียง /m-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[m-] ~ [m-]	เห็ด	məŋ	məŋ	məŋ
	ขน	ʔaŋmuu	ʔaŋmuu	ʔaŋmuu
	ขวา	làma	làma	làma

16) พยัญชนะ /n-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะของเสียงก้อง (voicing) คือ การแปรเสียงพยัญชนะนาสิก ไม่ก้อง เกิดที่ปุ่มเหงือก กับพยัญชนะนาสิก ก้อง เกิดที่ปุ่มเหงือก มีรูปแปร 3 รูป ได้แก่ [n-], [n-] และ [l-]

หน่วยเสียง /n-/ มีลักษณะการแปรคล้ายกับหน่วยเสียง /m-/ กล่าวคือ ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษาและใช้เสียงเดิมของภาษาคือ เสียง /n-/ ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ไม่มีการใช้เสียง /n-/ ในทุกคำ โดยใช้เลือกใช้รูปแปร [n-] แทนเสียงเดิม และพบว่าใช้รูปแปร [l-] ในคำว่า [luŋkəŋ] ‘กลางวัน’ ดังตัวอย่างในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 รูปแปรของหน่วยเสียง /n-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[n-] ~ [n-] ~ [l-]	ลูกตา	miŋuu mèŋuu	minuu mènuu	minuu mènuu
	ควาย	pəŋŋa	pəŋŋa	pəŋŋa
	กลางวัน	nuŋkəŋ	nuŋkəŋ luŋkəŋ	nuŋkəŋ

17) พยัญชนะ /ŋ-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะของเสียงก้อง (voicing) คือ การแปรเสียงพยัญชนะนาสิก ไม่ก้อง เกิดที่เพดานอ่อน กับพยัญชนะนาสิก ก้อง เกิดที่เพดานอ่อน มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [ŋ-] และ [ŋ-]

ผู้วิจัยพบว่าเสียงพยัญชนะต้น /ŋ-/ มีเพียงคำเดียวจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาตามรายการหน่วยอรรถที่กำหนดไว้ นั่นคือคำว่า /ŋén/ ‘ฟัง’ โดยผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 คนที่ 1 และคนที่ 2 ยังออกเสียงนี้ แต่คนที่ 3, 4, 5 และผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ออกเสียงว่า [ŋem] ดังตัวอย่างในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 รูปแปรของหน่วยเสียง /ŋ-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[ŋ-] ~ [ŋ-]	พิง	ŋén ŋén	ŋén	ŋén

18) พยัญชนะ /ŋ-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะของเสียงก้อง (voicing) คือ การแปรเสียงพยัญชนะนาสิก ไม่ก้อง เกิดที่เพดานแข็ง กับพยัญชนะนาสิก ก้อง เกิดที่เพดานแข็งคือเสียง [ŋ-] และ [ŋ-]

ผู้วิจัยพบการแปรเสียง /ŋ-/ มีเพียงคำเดียวจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาตามรายการหน่วยอรรถที่กำหนดไว้ นั่นคือคำว่า /ʔàŋŋúm/ ‘สั้น’ โดยผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษาเสียงนี้ไว้ ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 เลือกใช้รูปแปร [ŋ-] ร่วมกับ [j-] ออกเสียงเป็น /ʔàŋŋúm/ และ /ʔanjum/ เช่นเดียวกับกลุ่มอายุที่ 3 ที่ออกเสียงเป็น /ʔanjum/ ดังตัวอย่างในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 รูปแปรของหน่วยเสียง /ŋ-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[ŋ-] ~ [ŋ-] ~ [j-]	สั้น	ʔàŋŋúm	ʔàŋŋúm ʔanjum	ʔanjum

19) พยัญชนะ /l-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะของเสียงก้อง (voicing) คือ การแปรเสียงพยัญชนะข้างลิ้น ไม่ก้อง เกิดที่ปุ่มเหงือก กับพยัญชนะข้างลิ้น ก้อง เกิดที่ปุ่มเหงือก มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ [l-] และ [l-]

หน่วยเสียง /l-/ มีลักษณะการแปรคล้ายกับหน่วยเสียง /m-/ และ /n-/ กล่าวคือ ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษาและใช้เสียงเดิมของภาษาคือ เสียง /l-/ ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ไม่มีการใช้เสียง /n-/ ในทุกคำ โดยเลือกใช้รูปแปร /l-/ แทนเสียงเดิม ซึ่งเกิดขึ้นทั้งในพยางค์แรกและพยางค์ที่สอง ดังตัวอย่างในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 รูปแปรของหน่วยเสียง /l-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[l-] ~ [l-]	พระจันทร์	ʔùlà	ʔùla	ʔùla
	ลัม	lɔŋ	lɔŋ	lɔŋ lɔn
	หม้อ	ʔulòŋ	ʔulòŋ	ʔulòŋ

20) พยัญชนะ /j-/ เป็นการแปรที่เกิดจากความแตกต่างกันที่ลักษณะของเสียงก้อง (voicing) คือ การแปรเสียงพยัญชนะกึ่งสระ ไม่ก้อง เกิดที่เพดานแข็ง กับพยัญชนะกึ่งสระ ก้อง เกิดที่เพดานแข็ง มีรูปแปร 2 รูป ได้แก่ /j-/ และ /j-/

ผู้วิจัยพบการแปรหน่วยเสียง /j-/ ในคำเพียงสองคำ คือคำว่า /jàŋ/ ‘ลั่น’ และ /ja/ ‘ไก่อ’ ซึ่งผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษาและใช้เสียงเดิมของภาษาคือ เสียง /j-/ ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ใช้รูปแปร /j-/ ดังตัวอย่างในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 รูปแปรของหน่วยเสียง /j-/ ของผู้บอกภาษากลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
/j-/ ~ /j-/	ลั่น	jàŋ	jaŋ	jaŋ
	ไก่อ	ja	ja	ja

5.2 พยัญชนะต้นควบ (initial consonant clusters)

หน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบในงานวิจัยของ Vacharee Nuamkaew (1987) พบทั้งหมด 16 หน่วยเสียง ได้แก่ /pl/ /pʰl/ /bl/ /kl/ /kʰl/ /mj/ /mʰl/ /mj/ /pj/ /kw/ /kj/ /pʰj/ /kʰw/ /kʰj/ /bj/ /fj/ แต่ในงานวิจัยของ Kitjapol Udomkool (2006) ปรากฏเพียง 5 หน่วยเสียงนั่นคือ หน่วยเสียง /pl/ /pʰl/ /bl/ /kl/ /kʰl/

แต่ผลการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าหน่วยเสียงพยัญชนะตัวที่ 2 มีทั้งหมด 3 ตัว ได้แก่ /j/ /l/ และ /w/ ซึ่งสามารถควบกับหน่วยเสียงพยัญชนะตัวที่ 1 ได้ 6 ตัว คือ /k/ /kʰ/ /b/ /p/ /pʰ/ /m/ รวมเป็นพยัญชนะต้นควบทั้งหมด 13 ตัว คือ /kj/ /kl/ /kw/ /kʰl/ /kʰj/ /bj/ /bl/ /pj/ /pl/ /pʰj/ /pʰl/ /mj/ /ml/ ซึ่งพบว่าคำศัพท์ของภาษาปืซูที่เป็นหน่วยเสียงพยัญชนะต้นควบส่วนใหญ่ผู้พูดทั้งสามกลุ่มอายุยังคงรักษาเสียงเดิมของภาษา โดยพบลักษณะการแปร 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การละเสียง (deletion) เสียงพยัญชนะที่เกิดในตำแหน่งที่ 2 ของพยัญชนะต้นควบ ซึ่งอาจจะเป็นเสียง /j/ /l/ หรือ /w/ ถูกละไป โดยมากการแปรลักษณะนี้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ดังตัวอย่างในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การละเสียงในพยัญชนะต้นควบของผู้บอกภาษากลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
/kʰl-/	กั่น	tòŋkʰlɔŋ	tòŋkʰwɔŋ	tòŋkʰwɔŋ
/pl-/	ช่วย	plɔŋ	plɔŋ	pòŋ
	เต็ม	?aŋplùnŋ	?aŋpunn	?aŋpunn

การละเสียงอีกหนึ่งลักษณะที่เกิดขึ้นคือ การละเสียงพยัญชนะพยางค์ที่สองซึ่งเป็นพยางค์ที่มีเสียงพยัญชนะต้นควบ /mj/ โดยที่เสียงพยัญชนะต้นตำแหน่งแรก คือ /m/ จะถูกละเสียงเมื่อผู้บอกภาษาออกเสียง

ลักษณะการแปรนี้เกิดขึ้นอย่างโดดเด่นในกลุ่มอายุที่ 2 ซึ่งการออกเสียงในลักษณะดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการทำให้การออกเสียงสะดวกมากขึ้น ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 3 พบการแปรในลักษณะนี้เพียงคำเดียว คือ คำว่า /ʔùjàŋ/ ‘ว้าว’ ส่วนคำว่า ‘ก๊ง’ พบว่าเกิดการแปรในลักษณะการกลายเสียง (sound change) คือ การแปรจากเสียงพยัญชนะกึ่งสระ [j-] ไปเป็นเสียงสระ [i] ทั้งนี้ในคำว่า /nàǎw/ ‘ฤดูร้อน’ และ /nàhôn/ ‘ฤดูหนาว’ ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 3 เลือกใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือแทนภาษาปืซู ดังตัวอย่างในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 การละเสียงในพยัญชนะต้นควบ /mj-/ ของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
/mj-/	ฤดูหนาว	te ^h ɔ mja	te ^h ɔ ja	nàǎw
	ฤดูร้อน	lónɣ mja	lónɣ ja lónɣ jam	nàhôn
	ว้าว	ʔà mjaŋ	ʔù jàŋ	ʔù jàŋ
	ก๊ง	loŋ mjaŋ	loŋ jaŋ luŋ jaŋ	loŋ mianɣ

2) การกลายเสียง (sound change) ลักษณะของการแปรที่เกิดขึ้นคือ เสียงพยัญชนะต้นควบ บางเสียงกลายเป็นเสียงสระ กล่าวคือ เสียงพยัญชนะในตำแหน่งที่สองซึ่งเป็นเสียงกึ่งสระ คือหน่วยเสียง /j/ เมื่อทำหน้าที่เป็นเสียงควบจะกลายเสียงไปเป็นเสียงสระ /i/ ทำให้เมื่อออกเสียงควบกันกับสระ /a/ เสียงที่ออกมาจึงกลายไปเป็นเสียง /ia/ คล้ายกับสระในภาษาไทยมาตรฐาน โดยผู้วิจัยพบว่า หน่วยเสียงดังกล่าวจะเกิดการแปรเมื่ออยู่หลังพยัญชนะต้นเดี่ยว /k-/ และ /m-/ ดังตัวอย่างในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 การกลายเสียงในพยัญชนะต้นควบของผู้บอกภาษาสามกลุ่มอายุ

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
/kj-/	มดแดง	ʔù kjaŋ	ʔù kjaŋ	ʔù kjaŋ ʔu kianɣ
/mj-/	ว้าว	ʔà mjaŋ	ʔà mianɣ ʔu mianɣ	ʔu mianɣ
	ก๊ง	lo ŋmjaŋ	loŋ jaŋ luŋ jaŋ	loŋ mianɣ

จากตารางที่ 23 จะเห็นว่าการกลายเสียงพยัญชนะต้นควบจะเกิดขึ้นกับผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 3 มากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มอายุที่ 2 ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษาเสียงเดิมของภาษาไว้

5.3 พยัญชนะท้าย (final consonant)

หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายในงานวิจัยของ Vacharee Nuamkaew (1987) พบทั้งหมด 9 หน่วยเสียง ได้แก่ /p/ /t/ /k/ /ʔ/ /m/ /n/ /ŋ/ /w/ /j/ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Person (2000) และ Day (2009) ซึ่งผู้วิจัยพบว่าหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายเกิดการแปรเพียงบางหน่วยเสียง และเกิดขึ้นกับผู้บอกภาษาบางกลุ่มอายุ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้บอกภาษากลุ่มที่ 3 ที่พบการแปรเสียงพยัญชนะท้ายมากที่สุด ซึ่งพบทั้งหมด 3 ลักษณะ ดังนี้

5.3.1 การแปรระหว่างพยัญชนะท้ายที่มีฐานกรณ์ต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะท้ายที่มีการแปรคือหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายนาสิก (nasal) ประกอบด้วยหน่วยเสียง /-m/ /-n/ /-ŋ/ ลักษณะการแปรที่พบเกิดในลักษณะเดียวกัน คือ ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 เลือกใช้รูปแปรเดิมกับรูปแปรใหม่ร่วมกัน หรือใช้รูปแปรใหม่เพียงอย่างเดียว ในขณะที่กลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษารูปแปรเดิมไว้ ดังตัวอย่างในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 การแปรระหว่างพยัญชนะท้ายนาสิก

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[-m] ~ [-ŋ]	อม	bum	bum	bum buŋ
[-n] ~ [-ŋ]	แข็ง	ʔaŋkèn	ʔaŋkɛŋ	ʔaŋkɛŋ kɛn
[-ŋ] ~ [-n]	กระแต	həʔfɛŋ	həʔfɛŋ həʔfɛn	həʔfɛŋ həʔfɛn
	ลัม	ləŋ	ləŋ	ləŋ lən

5.3.2 การแปรระหว่างพยัญชนะท้ายที่มีตำแหน่งเกิดเสียงที่เดียวกัน แตกต่างที่ลักษณะการออกเสียง

ผลการศึกษาพบการแปรทั้งหมด 2 หน่วยเสียงคือ หน่วยเสียง /-p/ เปลี่ยนเป็นเสียง /-m/ พบเฉพาะในผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 3 คนที่ 4 และ 5 โดยผู้บอกภาษาเลือกใช้รูปแปรเดิมกับรูปแปรใหม่ร่วมกัน และหน่วยเสียง /-t/ เปลี่ยนเป็นเสียง /-n/ พบว่าในคำบางคำผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 3 เลือกใช้รูปแปรเดิมกับรูปแปรใหม่ร่วมกัน หรือใช้รูปแปรใหม่เพียงอย่างเดียว ในขณะที่กลุ่มอายุที่ 1 และกลุ่มอายุที่ 2 ยังคงรักษารูปแปรเดิมไว้ ดังตัวอย่างในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 การแปรระหว่างพยัญชนะท้าย /-p/ และ /-t/

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[-p] ~ [-m]	กระพริบ	blup	blup	blup blum
[-t] ~ [-n]	ฉีก	te ^h ít	te ^h ít	te ^h ín
	ถ่ม	p ^h ít	p ^h ít	p ^h ít p ^h ín

5.3.3 การแทรกเสียง (insertion)

การแทรกเสียงพยัญชนะท้ายเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของภาษาปืซูที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาที่กำลังดำเนินอยู่ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่ามีความถี่ของการแทรกเสียงพยัญชนะท้ายนาสิก [-ŋ] จำนวนมากในผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และกลุ่มอายุที่ 3 ดังตัวอย่างในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 การแทรกเสียงพยัญชนะท้าย

รูปแปรหน่วยเสียง	หน่วยอรรถ	กลุ่มอายุที่ 1	กลุ่มอายุที่ 2	กลุ่มอายุที่ 3
[-Ø] ~ [-ŋ]	ตัม	p ^h u	p ^h u p ^h uŋ	p ^h u p ^h uŋ
	เดิน	jɔ	jɔ jɔŋ	jɔŋ
[-Ø] ~ [-n], [-ŋ]	จู้	tà	tà taŋ	taŋ tan
	คลาน	tò	tò tòŋ	tò tòn

จากตารางที่ 26 เมื่อพิจารณาจากตำแหน่งจะพบว่า พยัญชนะท้ายนาสิกนั้นจะแทรกในคำ 1 พยางค์ และเป็นพยางค์เปิด เกิดในลักษณะแปรอิสระ โดยเฉพาะในหมวดคำกริยาทั่วไป และยังพบรูปแปรพยัญชนะท้ายนาสิกอีกหนึ่งเสียงคือเสียง [-n] เกิดในสภาพแวดล้อมเดียวกัน คือในคำ 1 พยางค์ ที่เป็นพยางค์เปิด

6. สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษาการแปรเสียงพยัญชนะ ได้แก่ พยัญชนะต้นเดี่ยว พยัญชนะต้นควบ และพยัญชนะท้าย แสดงให้เห็นว่าการแปรเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวปรากฏทั้งในคำหนึ่งพยางค์และสองพยางค์ พบการแปรมากที่สุดในคำสองพยางค์ มีหน่วยเสียงที่เกิดการแปรจำนวน 20 หน่วยเสียง ซึ่งเป็นการแปรที่เกิดจากปัจจัยภายในของภาษา (internal factor) คือการแปรจากเสียงหนึ่งไปเป็นเสียงหนึ่ง ซึ่งสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ การแปรเสียงที่เกิดจากการพ่นลม กลุ่มที่ 2 คือ การแปรเสียงที่เกิดจากลักษณะของเสียงก้อง (voicing) กลุ่มที่ 3 คือ การแปรเสียงที่เกิดจากตำแหน่งเกิดเสียงเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่การแปรลักษณะนี้เกิดขึ้นกับผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และ 3 โดยผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษาเสียงเดิมของภาษาไว้

นอกจากนี้ยังพบการละเสียงพยัญชนะควบเสียงที่ 2 ในพยางค์หลักและพยางค์รองในผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และ 3 รวมทั้งพบการกลายเสียงจากเสียงพยัญชนะต้นควบไปเป็นเสียงสระในผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และ 3 เช่นกัน การแปรเสียงพยัญชนะท้าย พบการแปรมากที่สุดในผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 3 ลักษณะโดดเด่นที่สุดคือ การแปรเสียงพยัญชนะท้ายที่เกิดจากการแทรกเสียง คือ การแทรกเสียง [-ŋ] เมื่อเกิดตามหลังคำหนึ่งพยางค์ที่เป็นพยางค์เปิด นอกจากนี้ยังมีการแปรระหว่างเสียงพยัญชนะท้ายนาสิกที่มีตำแหน่งการเกิดเสียงต่างกันหรือต่างกันที่ลักษณะการออกเสียง

การแปรของเสียงในภาษาปืซูที่เกิดขึ้นเป็นการเปลี่ยนแปลงที่กำลังดำเนินอยู่ (change in progress) แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเริ่มชัดเจน เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์การใช้ภาษาของผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 2 และ 3 คือ ผู้บอกภาษาทั้งสองกลุ่มอายุเลือกรูปแปรของเสียงแทนเสียงดั้งเดิมของภาษาปืซู โดยเฉพาะเสียงพยัญชนะต้นที่มีแนวโน้มเกิดการแปรได้ง่าย เช่น พยัญชนะเสียงเสียดแทรก /f-/ หรือพยัญชนะนาสิก เสียงไม่ก้อง เช่น /m-/ /n-/ /ŋ-/ /l-/ /j-/ และพยัญชนะต้นควบ เช่น /kj-/ /mj-/ เสียงเหล่านี้สามารถเกิดการแปรได้ง่าย

เนื่องจากตัวผู้บอกภาษาเลือกที่จะออกเสียงให้ง่ายและสะดวกมากขึ้น ทำให้ผลวิจัยพบว่ารูปแปรของหน่วยเสียงเหล่านี้มีจำนวนมาก ในขณะที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ยังคงรักษาเสียงเดิมของภาษาปืซูไว้ ดังนั้นอาจคาดการณ์ได้ว่า ในอนาคตหน่วยเสียงเหล่านี้อาจสูญหายไปจากภาษาปืซู

ปรากฏการณ์การแปรและการเปลี่ยนของภาษาปืซูที่กำลังดำเนินอยู่นอกจากเป็นผลที่มาจากปัจจัยภายในของภาษา (internal factor) ดังที่กล่าวข้างต้นมาแล้ว ทศนคติที่ดีของคนปืซูที่มีต่อการพูดภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นเหนือ ที่คิดว่า การพูดภาษาไทยมาตรฐานหรือภาษาไทยถิ่นเหนือจะทำให้ได้รับการยอมรับในสังคมเพิ่มขึ้นก็ถือเป็นปัจจัยภายในอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญ ทั้งนี้ยังมีผลที่เกิดจากปัจจัยภายนอก (external factor) คือ การสัมผัสภาษาระหว่างภาษาปืซูกับภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่นเหนือก็มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการแปรของภาษา เพราะชุมชนปืซูมีอาณาเขตที่ติดต่อกับชุมชนเมือง รวมถึงปัจจัยทางด้านสังคมต่างๆ เช่น การขยายตัวของชุมชนเมือง การขยายตัวของชุมชนปืซูไปในชุมชนเมืองเพื่อหางานทำ การรับสื่อสารมวลชนของสังคมเมือง ทั้งนี้ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นในระดับบุคคลมากกว่าระดับชุมชน จะสังเกตเห็นได้จากการที่กลุ่มอายุที่ 2 และ 3 บางคนมีความสามารถในการใช้ภาษาไทยมาตรฐานหรือไทยถิ่นเหนือปนกันไปมา จนพัฒนาสู่การสลับภาษา (code-switching/language switching) และในที่สุดก็เกิดการยืม (borrowing) ภาษาอื่นมาใช้แทนภาษาปืซู ทั้งหมดนี้ล้วนมีผลต่อการแปรของภาษาปืซู

การสัมผัสภาษาจึงเป็นเพียงปรากฏการณ์อย่างหนึ่งของภาษาที่ทำให้เกิดการสลับภาษา การยืมภาษา หรือการใช้ภาษาอื่นแทนภาษาปืซู ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อลักษณะทางเสียงของภาษาปืซูในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง สังเกตเบื้องต้นจากการใช้เสียงพยัญชนะต้นภาษาไทยมาตรฐานแทนเสียงดั้งเดิมของภาษาปืซู หรือการแปรของเสียงพยัญชนะนาสิก เสียงไม่ก้อง ซึ่งเป็นเสียงดั้งเดิมของภาษาปืซู ไปเป็นพยัญชนะนาสิก เสียงก้องตามเสียงของภาษาไทยมาตรฐาน

การเปลี่ยนแปลงของเสียงพยัญชนะที่เกิดขึ้นในภาษาปืซูที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันเป็นผลมาจากการสัมผัสภาษาของภาษาตั้งแต่ 2 ภาษาขึ้นไปซึ่งการสัมผัสภาษานี้เกิดขึ้นกับผู้พูดสองภาษาหรือผู้พูดหลายภาษา จึงเกิดการยืมหรือการปนภาษาของภาษาแม่ของตนเองกับภาษาอื่นๆ และหากปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นกับคนจำนวนมากและเป็นระยะเวลาอันยาวนานอาจทำให้เกิดการสูญเสียอัตลักษณ์ของภาษาและอาจเสี่ยงต่อการสูญหายของภาษาอย่างสิ้นเชิง

เชิงอรรถ

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการแปรเสียงและคำศัพท์ของคนสามกลุ่มอายุในภาษาปืซู หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

² คำศัพท์เดิม หมายถึง คำศัพท์ภาษาปืซูที่ผู้บอกภาษากลุ่มอายุที่ 1 ใช้และได้นำมาเปรียบเทียบการใช้คำศัพท์ของผู้พูดทั้งสามกลุ่มอายุ

³ สัญลักษณ์ ~ หมายถึง การแปรเสียงหรือรูปแปรของคำศัพท์เดียวกันที่ผู้บอกภาษาบางกลุ่มอายุหรือบางคนใช้

เอกสารอ้างอิง

- Akharawatthanakun, P. (2012). *Lexical and phonological variation and change Tai dialects spoken in Nan province*. The Thailand Research Fund and the Office of the Higher Education Commission, Bangkok. (in Thai)
- Bisu, C. (2002). *Bisu dictionary*. Chiang Rai: n.p.
- Buranasing, A. (1988). *An analysis of lexical change among three generations in Thai Song dialect*. Master's Thesis, Mahidol University, Nakhon Pathom. (in Thai)
- Day, G. (2009). *The Doi Chom Phu Bisu noun phrase*. Master's Thesis, Payap University, Chiang Mai.
- Jaisai, O. (2003). *A comparative study of lexical usage among Laplae dialect speakers of different age groups in Laplae district, Uttaradit province*. Master's Thesis, Mahidol University, Nakhon Pathom. (in Thai)
- Nuamkaew, V. (1987). *The phonology of the Bisu language as spoken in Chiang Rai province*. Master's Thesis, Mahidol University, Nakhon Pathom.
- Person, K. (2000). *Sentence final particles in Bisu narrative*. Arlington, TX: University of Texas dissertation.
- Pike, K. (1947). *Phonemics: A technique for reducing language to writing*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Prasithrathsaint, A. (2013). *Sociolinguistics*. Bangkok: Chulalongkorn University. (in Thai)
- Premssirat, S. (2006). Language situation in Thai society and ethnic diversity. *Journal of Language and Culture*, 25(2), 5-17. (in Thai)
- Udomkool, K. (2006). *A phonological comparison of selected bisoid speech varieties*. Master's Thesis, Payap University, Chiang Mai.